

Økonomiske analyser af sociale indsatser

Socialstyrelsens retningslinjer

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Forfatter: Socialstyrelsen
Udgivet 18-04-2016

Download eller sti til rapporten på www.socialstyrelsen.dk.
Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	4
Analysetyper	5
Omkostningsvurdering	9
Økonomisk evaluering	13
Bilag 1: Præsentation af konsekvenser	17

Indledning

Vi ønsker en omkostningseffektiv social indsats i Danmark, dvs. en indsats der giver mest mulig "social effekt" for samfundets ressourcer. Socialstyrelsen bidrager bl.a. hertil ved at stille viden til rådighed om indsatsers omkostninger, effekter og økonomiske konsekvenser. Denne viden kan anvendes af kommuner og andre, når der skal træffes beslutninger vedrørende den sociale indsats.

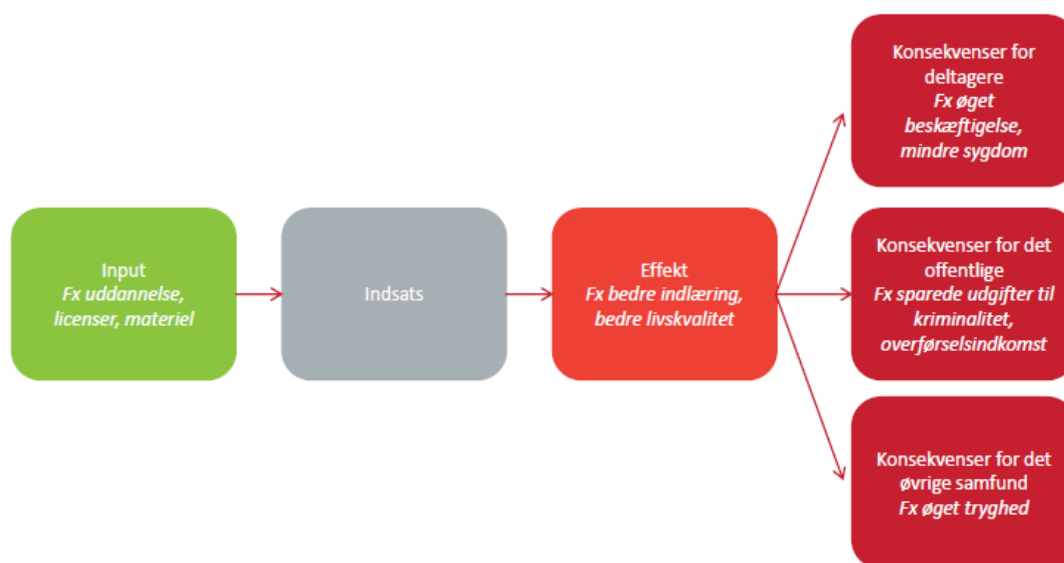
Dette er retningslinjerne for, hvordan man udfører økonomiske analyser af sociale indsatser for Socialstyrelsen. De er målrettet konsulenter, der udfører økonomiske analyser for Socialstyrelsen samt Socialstyrelsens egne medarbejdere. Andre, der beskæftiger sig med økonomiske analyser af sociale indsatser, vil også kunne anvende dem som inspiration til, hvordan analyserne kan udføres.

Analysetyper

Med begrebet "økonomisk analyse" forstås vi en analyse af de omkostninger og gevinster, der forventes at følge af sociale indsatsers omkostninger og gevinster. De kan laves på forskellige niveauer afhængigt af formål og viden.

Socialstyrelsens definition af analysetyper tager udgangspunkt i Figur 1.

Figur 1: Elementer i den samfundsøkonomiske analyse

I Socialstyrelsen skelner vi mellem en indsats' eller metodes *input* og *konsekvenser*. *Input* er de ressourcer, som en social indsats kræver af input i form af medarbejdere, uddannelse, lokaler, materialer mv. Input kan komme fra forskellige aktører fx den offentlige sektor, NGO'er og private borgere.

Indsatsens input er forbundet med omkostninger. Såfremt en alternativ indsats samtidig bortfalder, kan der også spares nogle omkostninger. Man bør derfor forholde sig til "mer-omkostningerne", dvs. omkostningerne ved den nye indsats fratrukket omkostningerne ved den indsats, som bortfalder.

Indsatsen forventes at resultere i en effekt for deltageren. Effekten medfører en række afledte *konsekvenser* for forskellige aktører nu og i fremtiden. Det gælder både for deltagerne i indsatsen, for de offentlige kasser (og dermed de danske skatteydere) og for øvrige dele af samfundet.

Konsekvenserne vil typisk give sig udslag i gevinster i form af en række sparede offentlige udgifter. Der kan dog også i nogle tilfælde være tale om ekstra udgifter. Eksempelvis vil en indsats, der medfører, at flere udsatte kommer i uddannelse betyde øgede udgifter til uddannelsessystemet og SU. Nettogevinsterne er den samlede værdi af konsekvenserne – både de positive og negative.

Omkostningsvurdering og økonomisk evaluering

Helt overordnet skelner vi mellem to typer af økonomisk analyse:

1. Omkostningsvurdering
2. Økonomisk evaluering

I en *omkostningsvurdering* analyserer vi udelukkende input. Vi får viden om, hvad en indsats koster for forskellige aktører under forskellige forudsætninger. Dette kan være nyttig viden for kommuner og andre, der overvejer at anvende en indsats.

I en *økonomisk evaluering* sammenholdes indsatsens omkostninger med effekten og/eller de afledte konsekvenser. Det kræver derfor, at der foreligger viden om indsatsens effekt eller forventningerne hertil.

Analysetyper i økonomisk evaluering

Inden for økonomiske evalueringer skelner vi mellem 3 forskellige analysetyper¹.

Den budgetøkonomiske analyse opgør de rent monetære omkostninger og gevinster, dvs. udgifter og indtægter. Evalueringen giver svar på, hvilke nettoudgifter indsatsen forventes at resultere i for forskellige aktører (kommuner, stat m.fl.). Den budgetøkonomiske analyse kaldes også nogen gange for "kasseanalyse" eller "business case".

Cost-benefit-analysen er den mest omfattende evalueringstype. Cost-benefit-analysen er en samfundsøkonomisk evaluering, der opgør de velfærdsøkonomiske/nyttmæssige ændringer af indsatsen, som kvantificeres og værdisættes så vidt muligt. Cost-benefit-analysen inkluderer altså alle input, effekter og konsekvenser – både de monetære og ikke-monetære (såsom forbedret livskvalitet) med det formål at afdække, om indsatsen samlet set er velfærdsforbedrende. Det vil sige, om indsatsens velfærdsøkonomiske gevinster overstiger dens omkostninger.

Cost-effectiveness-analysen benyttes til at sammenligne indsatser med identiske effektmål. Analysen sammenholder indsatsens nettoomkostninger (oftest som beregnet i omkostningsvurderingen) med en ikke-monetær men kvantificeret effekt for deltagerne i indsatsen, fx antal anbringelsesdage. Analysen har til formål at opgøre omkostningseffektiviteten af en indsats, dvs. omkostningerne ved at opnå en given effekt sammenlignet med basisalternativet eller en anden indsats. Den inkrementelle cost-effectiveness ratio (ICER) beregnes. Cost-effectiveness-analysen besvarer altså ikke, om en indsats er rentabel, men om en indsats giver mere effekt for pengene end basisalternativet eller en anden indsats.

Valg af analysetype

Tabel 1 giver en oversigt over de typer af økonomiske analyser, som Socialstyrelsen arbejder med.

¹ Socialstyrelsen opererede tidligere yderligere med analysetypen cost-saving-analyse. Cost-saving-analysen er udgået af terminologien, da den i princippet svarer til en cost-benefit-analyse med mange ikke-værdisatte elementer. Den budgetøkonomiske analyse vil oftest kunne erstatte cost-saving-analysen.

Tabel 1: Oversigt over analysetyper og hvad hver analysetype besvarer

Omkostningsvurdering
Hvad koster indsatsen i gennemsnit pr. deltager?
Budgetøkonomisk analyse
Hvilke monetære nettoomkostninger følger af indsatsen og dens forventede effekt for forskellige aktører?
Cost-benefit-analyse (CBA)
Hvilke velfærdsmæssige nettoomkostninger følger af indsatsen og dens forventede effekt for forskellige aktører?
Cost-effectiveness-analyse (CEA)
Hvad er omkostningerne pr. effektenhed i forhold til basisalternativet?

Valg af analysetype vil afhænge af, hvad formålet med analysen er, hvilken viden omkring indsatsens effekt og afledte konsekvenser, der er til rådighed samt mulighederne for at kvantificere og værdisætte disse.

Man skal altid redegøre for, hvilken analysetype man vil anvende, hvorfor og hvad resultatet giver svar på. Der vil i alle tilfælde skulle laves en omkostningsvurdering, og, som illustreret i Figur 2, er en budgetøkonomisk evaluering altid et delelement af en samfundsøkonomisk evaluering.

Figur 2: Indhold i budget- og samfundsøkonomisk evaluering

Socialstyrelsens viden om de sociale indsatser er især målrettet kommunerne, der bruger denne til at tage beslutninger om, hvilke indsatser der skal anvendes og hvordan. Her vil det budgetøkonomiske resultat ofte være tilstrækkeligt, selvom det også kan være interessant at få et indblik i de samlede samfundsøkonomiske konsekvenser. Da det kan være krævende og i nogle tilfælde umuligt at sætte værdi

på de ikke-monetære velfærdseffekter, kan det være hensigtsmæssigt at fokusere kræfterne på at lave en god budgetøkonomisk evaluering.

I de følgende afsnit uddybes *omkostningsvurdering* og *økonomiske evaluering*.

Omkostningsvurdering

Indhold

Begrebet ”Omkostningsvurdering” anvendes som betegnelse for en vurdering af, hvad en given social indsats eller metode koster at opstarte og drifte. En omkostningsvurdering beskæftiger sig altså med værdien af en indsats’ input.

I en omkostningsvurdering opgør man normalt de *budgetøkonomiske* omkostninger, som omfatter de faktiske udgifter for de forskellige aktører. Der medregnes som udgangspunkt ikke ikke-monetære input, såsom værdien af deltagernes tid.

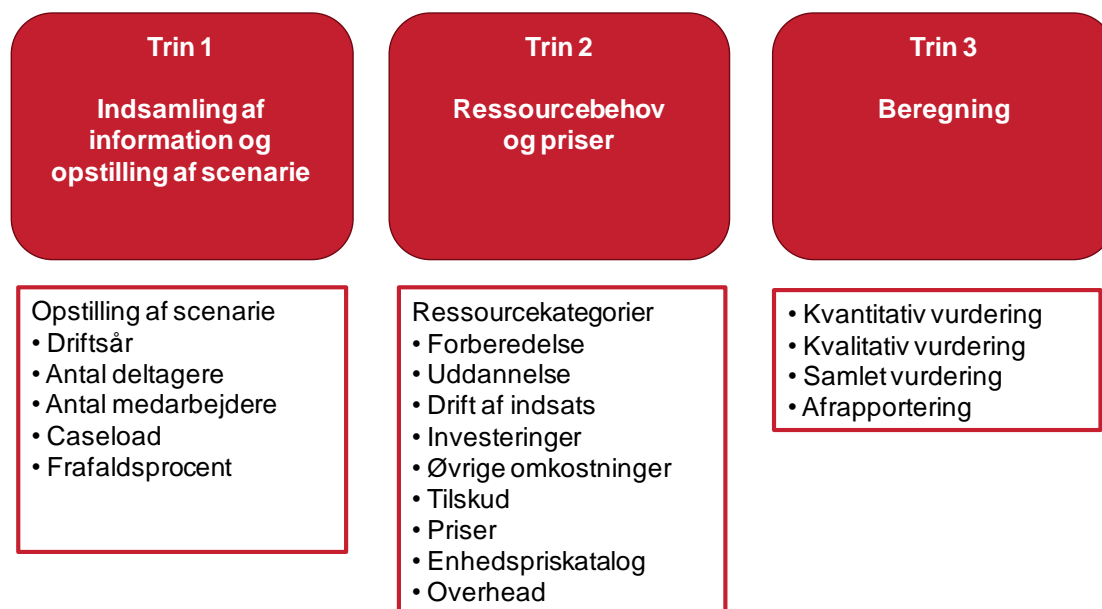
Omkostningerne opgøres på *forskellige aktører*. Som udgangspunkt opdeles omkostningerne på kommunen og øvrige offentlige kasser, men man kan også vælge at medtage omkostninger for andre aktører, f.eks. NGO’er eller private, hvis det er relevant i det konkrete tilfælde.

Det skal specificeres, om man vurderer *bruttoomkostningerne* ved indsatsen, eller om man vurderer *mer-omkostningerne*, dvs. at man modregner de eventuelle besparelser, der følger af, at en eksisterende indsats (basisindsatsen) suppleres eller erstattes.

Elementer i omkostningsvurderingen

En omkostningsvurdering kan opdeles i 3 overordnede trin, jf. nedenstående figur.

Figur 3: Omkostningsvurderingens 3 trin

Trin 1

I trin 1 indsamles information om indsatsen, og der opstilles et beregningsscenarie. I beregningsscenariet specificeres i hvilken skala den givne indsats indføres (dvs. hvor mange deltagere og medarbejdere), og hvor mange år den antages at driftes. Hvis der er mange faste omkostninger eller investeringer med en længere tidshorisont, bør man vurdere omkostningerne for flere alternative scenarier (følsomhedsanalyser).

Trin 2

I trin 2 afklares ressourcebehovet til opstart og drift af indsatsen. Vi anbefaler, at omkostningerne beregnes ved først at opgøre de ressourcer, der skal anvendes til indsatsen, og derefter værdisætte ressourcerne ved brug af prisestimer. Hvor det er relevant, kan man anvende Socialstyrelsens enhedspriser (tilgængelige på <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialstyrelsens-viden/okonomi-og-omkostninger> fra efteråret 2016)

Omkostningerne skal beregnes i *faste priser* med angivelse af prisår samt antagelser bag prisfremskrivningerne. Hvis man ikke har et bedre bud, anbefaler vi, at man anvender forbrugerprisindekset eller løn- og prisindekset for kommunal service.

Ressourcekategorier

Vurderingen kan omfatte ressourcer og dermed omkostninger inden for følgende kategorier:

Forberedelse

Aktiviteter, som skal gennemføres, inden indsatsen kan påbegyndes, f.eks. parathedsanalyser, udarbejdelse af implementeringsplaner, introduktion, ændring/etablering af organisatorisk setup, licenser mv.

Omfatter typisk udgifter til medarbejdere og materialer.

Uddannelse

Uddannelsesforløb for medarbejdere (såfremt der ikke ansættes folk med de rette kompetencer). Uddannelsen defineres som en investering med en begrænset levetid grundet personaleudskiftning.

Omfatter typisk udgifter til:

- Tidsforbrug til uddannelsen
- Underviser eller uddannelsespakke
- Materialer
- Lokaler og forplejning
- Udgifter til rejser og ophold
- Certificering
- Efteruddannelse

Drift af indsats

Omkostninger i forbindelse med selve driften af indsatsen.

Omfatter typisk udgifter til:

- Medarbejderressourcer i forbindelse med:
 - o Visitation
 - o Forberedelse
 - o Udførelse af selve indsatsen
 - o Opfølgning
- Materialer
- Lokaler og forplejning
- Rejser og ophold
- Løbende licens

Investeringer i materiel

Investeringer i bygninger eller særligt udstyr, som ikke kan kategoriseres som en driftsomkostning, f.eks. teknisk udstyr til videooptagning.

Tilskud

Økonomiske tilskud fra Socialstyrelsen eller andre instanser. Dette omfatter også tilfælde, hvor det er muligt for kommunen at få refusion for driftsudgifter forbundet med de enkelte borgere. Disse skal opgøres som omkostning for tilskudsyder og indtægt for tilskudsmodtager, så der sikres en korrekt fordeling på aktører.

Øvrige

Såfremt der er omkostninger, der ikke falder ind under ovenstående kategorier, kan disse opgøres særskilt under kategorien "Øvrige".

Særligt om omkostninger til medarbejdere

Medarbejdernes tidsforbrug udgør typisk den væsentligste ressource i forbindelse med sociale indsatser.

Værdisætningen kan tage udgangspunkt i medarbejderens løn. Her anbefaler vi, at man anvender KL's lønstatistik for de relevante medarbejderkategorier. Hvis man vil omregne KL's årslønninger til timelønninger, skal man være opmærksom på at anvende den effektive timenorm, som Finansministeriet har beregnet til 1.418 timer.

Arbejdskraft har omkostninger ud over lønnen. Disse omfatter udgifter til ansættelse, medarbejderadministration, kontorplads, IT mv. Disse kan inkluderes i beregningen ved at lægge et overhead på lønomkostningen. Størrelsen på overhead må vurderes i det konkrete tilfælde. I Socialstyrelsen anvendes 20 pct., såfremt man ikke har bedre bud².

Overhead på andre omkostningskategorier

Når man vurderer omkostningerne ved en bottom-up tilgang ud fra specifikation af de enkelte ressourcer, der skal anvendes, kan der være en tendens til at undervurdere de faktiske omkostninger, fordi man glemmer alle de "små" dele, som tilsammen kan resultere i en betydelig meromkostning. For hvert omkostningselement skal man derfor overveje, om der er dele af ressourceforbruget, der ikke fanges eller prissættes med den anvendte pris. I disse tilfælde skal man tilføje en *overhead* på den beregnede omkostning. Det skal tydeligt angives, hvad en overhead tænkes at dække, og hvad den valgte overheadsats er baseret på.

Trin 3

I trin 3 laves selve beregningen og resultatet af omkostningsvurderingen fremkommer.

En omkostningsvurderings resultat indeholder typisk to elementer: Et *kvantitativt* estimat og en *kvalitativ* beskrivelse. Det kvantitative estimat omfatter den del af indsatsens eller metodens omkostninger, som kan kvantificeres og værdisættes. I den kvalitative beskrivelse suppleres med de dele af indsatsens eller metodens omkostninger, som ikke kan kvantificeres og/eller værdisættes.

Beregningsprincipper for det kvantitative estimat

Til sammenvejning af investerings- og driftsomkostninger, der falder på forskellige tidspunkter, beregner man nettonutidsværdien. Til dette skal man anvende en

² Såfremt ressourceforbruget opgøres i timer, skal der også tages hensyn til, at medarbejdere skal bruge tid til kontorfælles aktiviteter og generel efteruddannelse, hvorfor det effektive antal timer, der kan arbejdes med en konkret indsats, reelt er lavere end de 1.418 timer. Der kan derfor argumenteres for en højere overhead i disse tilfælde.

diskonteringsrate på 4 pct. For alle investeringer skal man bruge et skøn for *levetiden*.

Der skal også tages stilling til, om man vil medregne *restværdi* af investeringer, der evt. ikke er afskrevet ved tidshorisontens udløb. Som udgangspunkt anbefaler vi, at man medregner restværdi for investeringer med kortere levetid, eksempelvis uddannelse af medarbejdere, men ikke for engangsomkostningerne i forbindelse med forberedelse af indsatsen.

Det samlede resultat

Resultatet af en omkostningsvurdering vil normalt omfatte (men er ikke begrænset til):

- Estimat for *omkostninger pr. deltagerforløb* (igangsat og/eller gennemført forløb)
- Estimat for *nettonutidsværdien* (NNV) af omkostningerne over tidshorisonten for det specificerede scenarie, samt evt. omkostninger fordelt på år.
- Estimat for *opstartsomkostningerne*. Med "opstartsomkostninger" menes de investeringsomkostninger, der opstår, inden indsatsen overgår til drift.
- Kvalitativ beskrivelse af omkostningselementer, der ikke indgår i det kvantitative estimat samt en vurdering af deres betydning for det samlede resultat.
- Eventuelle følsomhedsanalyser for den kvantitative beregning. Følsomhedsberegninger bør foretages for alternative scenarier samt for centrale, usikre parametre.

Økonomisk evaluering

I en økonomisk evaluering sammenholder man altid indsatsens omkostninger med effekter og/eller konsekvenser.

Sammenligning med basissituation

Alle omkostninger, effekter og konsekvenser opgøres i forhold til en basissituation. Det kan være "ingen indsats", "nuværende indsats" eller noget andet. Det er vigtigt at redegøre for, hvilken basissituation der anvendes og hvorfor.

Priser

I en økonomisk evaluering forsøger man så vidt muligt at opgøre alle input og konsekvenser i kr. De skal alle opgøres i *faste priser* og prisåret skal angives.

I budgetøkonomisk evaluering opgøres alle udgifter og indtægter i det faktiske prisniveau. For offentlige aktører og private aktører, som er erhverv, vil dette normalt svare til *faktorpriserne* plus ikke-refunderbare afgifter, mens øvrige private aktører i høj grad betaler priser, der svarer til markedspriserne.

I samfundsøkonomisk evaluering skal man opgøre den samfundsmæssige værdi af ressourcerne forbrugt i forbindelse med og sparet som følge af en given indsats. Dette svarer til godernes *markedspris*. Markedspriserne kan beregnes ved at gange faktorpriserne med nettoafgiftsfaktoren på 1,17.

Ens vægtning af værdisatte og beskrevne omkostninger og gevinster

Man vil ofte ikke kunne kvantificere og værdisætte alle omkostninger og gevinster. Dette er især tilfældet i den samfundsøkonomiske cost-benefit-analyse. Der skal redegøres for, hvilke omkostninger og gevinster der værdisættes, hvilke der opgøres kvantitativt (i enheder) men ikke værdisættes, og hvilke der alene beskrives kvalitativt. *Værdisatte, kvantificerede og beskrevne omkostninger og gevinster skal behandles ligeværdigt i den samlede opgørelse.*

Fremgangsmåde

Det anbefales, at den økonomiske evaluering gennemføres i følgende fire trin:

Trin 1: Valg af analysetype og afgrænsning

Trin 2: Opgørelse af indsatsens nettoomkostninger

Trin 3: Opgørelse af indsatsens konsekvenser

Trin 4: Samlet opgørelse

Disse beskrives kort nedenfor.

Trin 1: Valg af analysetype og afgrænsning

Man skal vælge analysetype: budgetøkonomisk analyse, cost-benefit-analyse eller cost-effectiveness-analyse. Der skal argumenteres for valget og redegøres for, hvad evalueringens resultat viser og kan bruges til.

Valg af analysetype hænger sammen med evalueringens tidshorisont og perspektiv, og hvilke aktører man ønsker beregningen opdelt på.

Om tidshorisont: Tidshorisonten skal være tilstrækkelig lang til, at alle væsentlige input og konsekvenser medtages. En lang tidshorisont vil ofte kræve, at langsigteffekter og -konsekvenser må modelleres, da de typisk ikke er evalueret.

Man bør afveje, om den usikkerhed, en langsigtsmodellering indebærer, er væsentlig i forhold til de konsekvenser, som man udelader, hvis man anvender en kortere tidshorisont. Se Trin 3 nedenfor.

Om perspektiv: Det skal besluttes, hvilket perspektiv evalueringen tager. Betragter evalueringen fx hele Danmark, benyttes en anden geografisk afgrænsning eller betragter evalueringen kun en enkelt sektor (fx sundhedsvæsenet) eller en enkelt kommune?

Om aktører: Når perspektivet er valgt, skal det besluttes, hvilke aktører evalueringen skal opdeles på. Typisk anvender man en opdeling på kommuner, regioner og stat samt øvrige, men der kan være argumenter for en anden opdeling. I cost-benefit-analysen vil deltagerne også typisk indgå som kategori.

Trin 2: Indsatsens inputomkostninger

Indsatsens inputomkostninger vurderes ved brug af principperne for omkostningsvurderinger.

Hvis man laver en samfundsøkonomisk analyse skal man regne i markedspriser og eventuelle ikke-pengemæssigt ressourceforbrug, såsom deltageres og pårørendes tid, skal medtages og værdisættes i kr. så vidt muligt.

Fra indsatsens omkostninger skal fratrækkes evt. omkostninger ved den indsats, som deltagerne alternativt ville have fået, såfremt denne bortfalder. Således fås *meromkostningerne* for indsatsens input.

Trin 3: Indsatsens effekt og konsekvenser

En forudsætning for at vurdere indsatsens konsekvenser er, at vi har viden om indsatsens effekter. Fremgangsmåden afhænger i høj grad af den bagvedliggende viden om effekt.

Beregning og modellering af effekt

Økonomiske evalueringer for Socialstyrelsen skal bygge på viden om indsatsens effekter. Med *effekter* menes forandringer for deltagerne (indsatsens målgruppe) som følge af den sociale indsats. En økonomisk evaluering bliver ikke bedre end den effektmåling, den bygger på. Jo mere præcis viden man har om effekten af en indsats, desto mere præcis bliver den økonomiske evaluering.

Effekten måles altid i forhold til et basisalternativ. Et basisalternativ kan fx være sædvanlig praksis, ingen indsats eller en eller flere alternative indsatser. Basisalternativet for effektmålingen vil derfor også være det naturlige basisalternativ for den økonomiske evaluering.

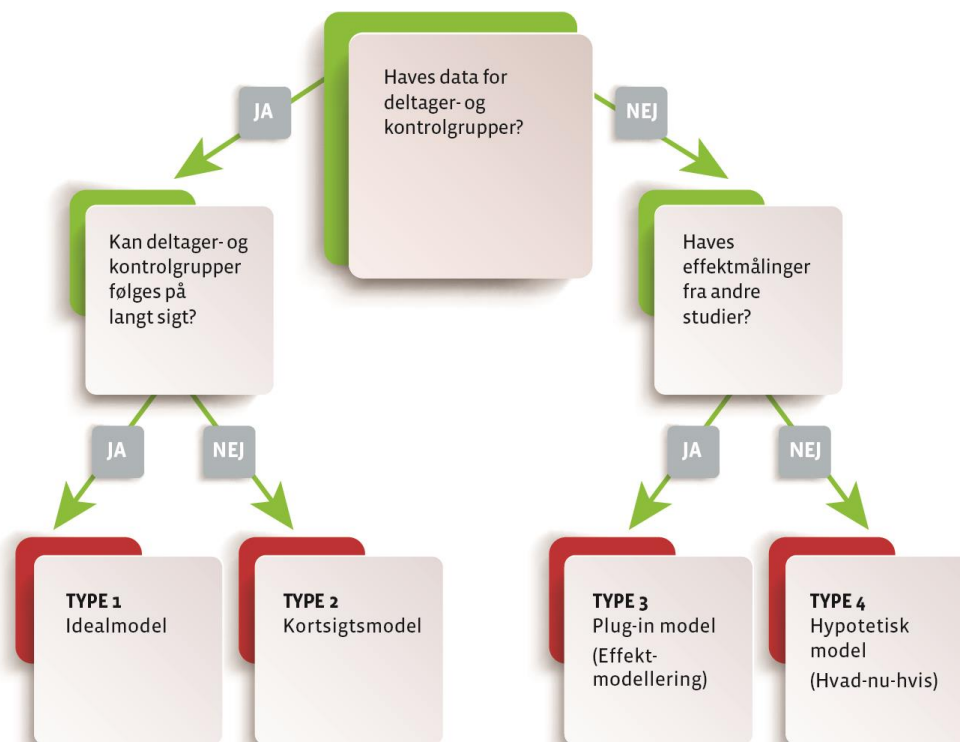
Vi skelner mellem kvaliteten af det evalueringsdesign, der er anvendt til at måle effekt, og kvaliteten hvormed eventuelle ukendte effekter modelleres. Kvaliteten af evalueringsdesignet vurderes efter Socialstyrelsens evidenshierarki fra Vidensdeklarationen³. Det skal dog altid suppleres med et fagligt helhedsskøn.

Kvaliteten af effektmodelleringen hænger sammen med behovet for modellering. Hvis alle effekter er målt over hele evalueringens tidshorisont, er der intet behov for modellering. Det kalder vi *idealmodellen*. Typisk findes effektmålinger dog kun på relativt kort sigt, mens vi ønsker at lave den økonomiske evaluering på længere sigt,

³ <http://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialstyrelsens-viden/vidensdeklaration>

så alle relevante konsekvenser medtages. Når vi kun har effektmålinger på kort sigt, siger vi, at vi har en *kortsigtsmodel*, hvor der ofte vil være behov for modellering af langsigtseffekterne. Man kan modellere ukendte effekter med eller uden adgang til data for deltager- og kontrolgruppe. Hvis man ikke har adgang til sådanne data, kan man benytte eksisterende effektmålinger af indsatsen fx i et andet land eller en lignende indsats for målgruppen. Det kalder vi en *plug-in-model*. Findes der ikke eksisterende effektmålinger, kan man foretage potentialeberegninger ved hjælp af en antaget effektstørrelse. Det kalder vi en *hypotetisk* eller *hvad-nu-hvis* model. Modellerne er illustreret i figur 2.

Figur 2 Beskrivelse af modelleringsbehov

Opgørelse af konsekvenser

Opgørelsen af konsekvenserne består uanset den bagvedliggende effektevaluering af tre dele: Identifikation, kvantificering og værdisætning.

Identifikation: Først skal det kortlægges, hvilke afledte konsekvenser der følger af indsatsens effekt på deltagerne. Udgangspunktet kan være forandringsteorien, viden fra effektevalueringen, andre evalueringer samt viden fra fagpersoner. Det er vigtigt, at man gør sig umage med at identificere alle konsekvenser af formodet betydning.

Kvantificering: Det skal afdækkes, hvilke konsekvenser der vil kunne kvantificeres/værdisættes, og hvilke der kun kan beskrives kvalitativt. Det skal også besluttes, hvilke indikatorer der kan anvendes til kvantificering af de udvalgte konsekvenser. Kvantificeringen vil ofte basere sig på registerdata, men man kan også anvende data indsamlet i afprøvningsprojekter, effektevalueringer og lignende.

Værdisætning: Nogle konsekvenser opgøres direkte i kr. Det gælder fx konsekvenser på sundhedsområdet, hvor prisen på behandlinger findes som DRG-takster og takster i sygesikringsregistret. Andre konsekvenser opgøres i enheder, som

efterfølgende skal værdisættes. Eksempler herpå kan være dage i misbrugsbehandling eller antallet af voldsdomme. Her skal man estimere omkostningerne, der knytter sig til disse ydelser. I nogle tilfælde kan man anvende estimater fra andre studier. Man skal dog nøje overveje, om disse er anvendelige i den konkrete kontekst, og om værdisætningen er foretaget med et budgetøkonomisk eller velfærdsøkonomisk perspektiv.

Konsekvenserne opdeles på relevante aktører: Private deltagere, offentlige kasser, øvrigt samfund og i alt. Der skal tages højde for refusionsordninger og skattebetalinger.

Konsekvenser, der ikke kan kvantificeres og/eller værdisættes, skal beskrives kvalitativt og så præcist som muligt. I bilag 1 findes en skabelon for, hvordan Socialstyrelsen anbefaler, at man beskriver og præsenterer konsekvenserne.

Hvis man laver en samfundsøkonomisk evaluering (cost-benefit-analyse), skal man huske at medregne *arbejdsudbudsforvridningseffekten* (også kaldet skatteforvridningstab) som følge af eventuelt ændret behov for skattefinansiering i henhold til Finansministeriets vejledning⁴.

Trin 4: Samlet opgørelse og håndtering af usikkerhed

Når omkostninger og gevinster skal lægges sammen, skal der tages højde for, at de falder på forskellige tidspunkter inden for den fastsatte tidshorisont. Derfor skal man omregne alle input og konsekvenser til nutidsværdier ved hjælp af diskontering. Man skal bruge en *diskonteringsrate* på 4 pct. i henhold til Finansministeriets anbefalinger⁵.

I præsentationen af det samlede resultat er det vigtigt, at man præsenterer værdisatte omkostninger og gevinster sammen med den del, der er vurderet kvalitativt, jf. bilag 1. Man bør desuden diskutere eventuelle fordelingsmæssige konsekvenser, som indsatsen kan formodes at have.

Man skal sammen med det samlede resultat som minimum præsentere følsomhedsanalyser af centrale og usikre parametre, så man får et billede af resultatets robusthed og muligt udfaldsrum. Det gælder især for langsigtsmodellerede effekter. Den mest fyldestgørende metode til modelleringsusikkerhed vil være en Monte Carlo-analyse. Såfremt der udføres en cost-effectiveness-analyse kan usikkerheden præsenteres i form af en cost-effectiveness acceptability frontier kurve.

⁴ Vejledning i udarbejdelse af samfundsøkonomiske konsekvensvurderinger, Finansministeriet, 1999

⁵ Faktaark om ny og lavere samfundsøkonomisk diskonteringsrente, Finansministeriet, 2013

Bilag 1: Præsentation af konsekvenser

Det er vigtigt, at der redegøres grundigt for de konsekvenser, som er (kausalt) afledt af indsatsens effekt. Både konsekvenser, som kan kvantificeres og værdisættes, kun værdisættes eller hverken kvantificeres eller værdisættes skal præsenteres. Nedenstående skema kan anvendes som skabelon til præsentationen af konsekvenserne.

Konsekvens	Kvantificeret og værdisat	Kvantificeret men ikke værdisat	Hverken kvantificeret eller værdisat
Konsekvens A	X		
Konsekvens B		X	
Konsekvens C			X

Man bør, udover at angive hvorvidt konsekvensen er kvantificeret og værdisat, også angive mængder og værdier/priser samt kilder på kvalitativt beskrevne konsekvenser. Nedenstående giver et tænkt eksempel på, hvordan skemaet kan udfyldes for en fiktiv indsats over for udsatte unge med stofmisbrug.

Konsekvens	Kvantificeret og værdisat	Kvantificeret men ikke værdisat	Hverken kvantificeret eller værdisat
Anbringelser	200 færre anbringelsesdage à 1.321 kr.		
Kriminalitet	50 færre fængselsdage à 1.438 kr.		
Overførselsindkomst	1 år mindre på kontanthjælp à 132.549 kr. pr. deltager		
Deltageres levetid		Deltageres levetid forlænges i gennemsnit med 7 måneder	
Deltagerens livskvalitet			Ikke målt men beretninger fra misbrugskonsulenter tyder på betydelige livskvalitetsforbedringer. Studier fra Sverige (Hansson et al. 2007) viser en stigning på 0,5 QALYs.
Osv.			